

Sandra Gwóźdź

Uniwersytet Opolski

Dziennikarstwo – zawód czy profesja?

Journalism - occupation or profession?

Key words: *journalism, profession, job, mission, social role, polemic*

Wprowadzenie

Poniższy artykuł poświęcony zostanie rozważaniom na temat pracy oraz roli, jaką odgrywają dziennikarze w społeczeństwach demokratycznych. Polemika wielu autorów dotyczyć będą tego, czy dziennikarstwo można zaliczyć do grupy zawodów, które określa się mianem **profesji**. Stanowisko jednych głosi, że dziennikarstwo jest zawodem, drugich, że jest czymś więcej, że powinno być zakwalifikowane do grupy **wolnych zawodów**, ponieważ związane jest z misją społeczną żurnalistów. Pisząc o misji oraz społecznej odpowiedzialności dziennikarzy, na początku należy uświadomić sobie czym tak naprawdę jest dziennikarstwo, w jaki sposób można je zdefiniować oraz jakie są jego płaszczyzny.

Dziennikarstwo – zakres definicyjny

Encyklopedia wiedzy o prasie wydana pod redakcją Juliana Maślanki definiuje dziennikarstwo na trzy sposoby. Po pierwsze jako: „dziedzinę działalności intelektualnej w prasie, radiu, telewizji i innych środkach komuni-

kowania masowego, której celem jest przygotowanie i upowszechnianie aktualnych materiałów informacyjnych i publicystycznych, a także umiejętność wykonywania zawodu dziennikarskiego”, po drugie jako: „ogół dziennikarzy”, po trzecie natomiast jako: „naukę o dziennikarstwie” [Maślanka 1976: 72].

Z definicją zwracającą uwagę na inne aspekty spotkać się można w *Leksykonie komunikacji medialnej* wydanym pod redakcją Wacława Smida. Autor pisze, że: „Dziennikarstwo to działalność na polu opinii społecznej, której przedmiotem jest historyczna terażniejszość, wartka rzeka naszych codziennych wydarzeń”. Dodaje także, że to dziennikarz z tego niekończącego się strumienia wybiera te wydarzenia, które warte są uwagi publicznej. Co więcej robi to wszystko w imieniu społeczeństwa, którego sam jest integralną częścią, z przekonaniem, że dostarczone przez niego wiadomości stanowią dla społeczeństwa istotne sygnały jak sterować zachodzącymi w nim procesami [Smid, 2010: 33].

Na uwagę zasługują także definicje dziennikarstwa jakie znalazły się w książce pt.: *Wprowadzenie do nauki o publicystyce i komunikowaniu* pod redakcją Michaela Kunczika i Astrid Zipfel. Dziennikarstwo potraktowane jest tutaj jako: „główny lub dodatkowy zawód wykonywany przez osoby zajmujące się gromadzeniem, segregowaniem, sprawdzaniem i rozpowszechnianiem wiadomości bądź też komentowaniem aktualnych wydarzeń”. Autorzy zauważają jednak, że definicja ta pozbawiona jest aspektu rozrywki, który wydaje się być istotny w definiowaniu dziennikarstwa, dlatego dodają kolejną definicję, w której dziennikarstwo to: „zawodowa działalność osób, które w mediach masowych związane są z gromadzeniem, sprawdzaniem, doborem, obróbką oraz rozpowszechnianiem informacji, komentarzy, a także materiałów rozrywkowych” [Kunczik, Zipfel 2000: 68].

Warto zwrócić także uwagę na rozważania Stanisława Mocka, który doszukuje się podobieństwa podziału dziennikarstwa i kultury w społeczeństwie. Uważa on, że dziennikarstwo podobnie jak kulturę podzielić można

na **niskie i wysokie**. Dziennikarstwo wysokie to takie; (...) „które wyrasta z literatury faktu, to pogłębione dziennikarstwo reporterskie oraz dziennikarstwo publicystyczne podejmujące problemy wymagające społecznego zaangażowania”. Niskie dziennikarstwo natomiast to; „dziennikarstwo informacyjno-sprawozdawcze stosujące uproszczoną wizję świata i płynącą formułę przekazu na wzór współczesnego pisma obrazkowego, czego przykładem jest prasa tabloidalna”. (Mocek 2006: 20-21)

Powyższe przykłady wskazują na brak jednorodnej definicji dziennikarstwa, a poruszane w nich aspekty mogą dotyczyć: kategorii zawodowej, misji społecznej, rozrywki czy dziedziny intelektualnej.

Fazy rozwoju dziennikarstwa

Pisząc o współczesnym dziennikarstwie jako o zawodzie należy zapoznać czytelnika z wcześniejszymi okresami jego kształtowania. Podążając za Markiem Jachimowskim wyodrębnić można cztery fazy w historii tego zawodu:

- okres przeddziennikarski- nowinkarzy i komunikatorów;
- okres prymitywnego dziennikarstwa korespondencyjnego;
- okres dziennikarstwa publicystycznego/ literackiego;
- okres dziennikarstwa redakcyjnego [Jachimowski, 2006: 31].

Pierwszy okres trwający do połowy XVI wieku charakteryzował się sporadycznym, niefachowym, często przypadkowym zbieraniem informacji przez nowinkarzy lub urzędowych komunikatorów. Podstawą początku dziennikarstwa był wzrost komunikacji publicznej, który nastąpił dzięki rozpowszechnianiu się technik powielania, czyli druku oraz za pomocą wykształcenia się oficjalnego języka, zrozumiałego w szerszych kręgach społeczeństw. Drugi okres, w którym rozwijało się prymitywne dziennikarstwo korespondencyjne trwał od połowy XVI do pierwszej dekady XVIII wieku. Rolę dziennikarzy w tym okresie odgrywali drukarze, wydawcy bądź poczmistrze, którzy zarabiali zaczęli przez publikowanie historii zaślyszanych od przejezdnych kupców czy poselstw z odległych stron. Cha-

rakterystyczne w tym okresie jest to, że nikt nie sprawdzał wiarygodności zamieszczonych informacji, a źródła ich pochodzenia często były anonimowe. Okres trzeci, w którym występowało dziennikarstwo publicystyczno-literackie zrodził się i rozwijał od końca XVIII wieku, a trwał do lat 30. wieku XIX. W tym okresie charakterystyczne stały się gazety o charakterze relacyjnym oraz pisma **moralne** czyli tzw. periodyki, które zaczęły zawierać poglądy wydawców. Wiek XVIII to także okres, w którym dziennikarstwo zaczęło być postrzegane jako instytucja społeczna. Zaczęto podnosić wielowymiarowe, problemowe wątki w periodycznych pismach, co przyczyniło się do powstania nowych form dziennikarskich społecznie i politycznie istotnych. Można więc powiedzieć, że jest to początek dziennikarstwa w jego społecznym wydaniu [Jachimowski, 2006: 31-33].

Na szczególną uwagę zasługuje okres czwarty określony jako dziennikarstwo redakcyjne, z którym wiąże się zawodowość dziennikarstwa. Dochodzi tutaj do pełnego połączenia dziennikarstwa korespondencyjnego z publicystycznym oraz następuje jego instytucjonalizacja. Redakcja staje się miejscem organizacji pracy zawodowej dziennikarzy. Zaczyna ona odpowiadać za stworzone i opublikowane artykuły poszczególnych żurnalistów, od których wymaga szczególnej staranności i rzetelności w zbieraniu i przygotowywaniu informacji [Jachimowski, 2006: 33].

To rodzaj dziennikarstwa, który występuje do chwili obecnej. Jednak szybko narastające zmiany technologiczne, jakie pojawiają się w mediach inicjują kolejne etapy rozwoju dziennikarstwa.

Płaszczyzny dziennikarstwa

Podążając za Stanisławem Michalczykiem wyodrębnić można trzy płaszczyzny (poziomy) funkcjonowania dziennikarstwa tj.: mikroplaszczynę, mezopłaszczyznę oraz makroplaszczynę [Michalczyk, 2006: 50].

Mikroplaszczyna określa dziennikarstwo w kategoriach działania indywidualnego. Zauważa się tu przede wszystkim jednostkę, a więc poszczególnych redaktorów, którzy przeprowadzają wywiady oraz kontaktu-

ją się z instytucjami publicznymi. Nie skupia ona uwagi na całym środowisku, ale na konkretnych ludziach, ich pracy, a także rolach, jakie wypełniają w społeczeństwie. Mezopłaszczyzna dotyczy dziennikarstwa jako organizacji. Zajmuje się relacjami, jakie zachodzą w jej wnętrzu. W odróżnieniu od mikro-płaszczyzny nie koncentruje uwagi na działaniach poszczególnych osób, tylko na strukturach organizacyjnych, w których ci ludzie funkcjonują czyli np.: na całe redakcje czy przedsiębiorstwa medialne. To poziom, na którym znajduje się hierarchia zawodowa oraz proces podejmowania decyzji. Makropłaszczyzna dotyczy natomiast związków dziennikarstwa z całością społeczeństwa, które nierzadko powiązane są skomplikowanymi więzami. Szczególnie istotne jest występowanie korelacji dziennikarstwa z polityką, ekonomią czy technologią. Dodać tutaj należy, że związki ze społeczeństwem zacieśniają się w procesach zmian cywilizacyjnych oraz ze względu na pojawienie się **społeczeństwa czasu wolnego**. [Michalczyk, 2006: 50-51].

Zawód czy profesja?

Po zapoznaniu się z różnymi płaszczyznami funkcjonowania dziennikarstwa nadszedł czas na polemikę: czym jest dziennikarstwo - profesją czy zawodem? Na początku należy zdefiniować poszczególne kategorie. Otóż według Krystyny Wojtczak: „zawodem jest osobiste wykonywanie wewnętrznie spójnego zbioru czynności (zadań), wymagających określonych kwalifikacji (wiedzy i/ lub umiejętności), systematycznie i odpłatnie na podstawie i w granicach obowiązującego porządku prawnego” [Sobczak, 2004: 10].

Jeżeli chodzi o profesję to za przykład posłużą rozważania Tomasza Płonkowskiego, który zwraca uwagę na różnice w definiowaniu tego terminu. Otóż w *Słowniku języka polskiego* słowo **profesja** oznacza: „pracę zawodową, stałe zatrudnienie, zajęcie, fach, zawód” [Szymczak, 1994: 929]. Tymczasem jak zauważa Płonkowski w krajach anglosaskich profesja jest uważana za coś więcej niż zwykłe zajęcie czy zawód i odpowiada ona za-

pożyczonemu z języka francuskiego terminowi **wolny zawód (profession liberte)** [Płonkowski, 1995: 158].

Dlatego w literaturze polskiej spotykamy się z próbą odróżnienia zawodu od profesji. Jak czytamy we *Wprowadzeniu do nauki o publicystyce i komunikowaniu* profesję możemy określić zawód:

- który wymaga wysoko wyspecjalizowanej wiedzy, uzyskanej w trakcie długiej, mającej wysoki komponent teoretyczny nauki;
- do którego dostęp podlega kontroli, a wykonujące go osoby muszą przestrzegać określonych reguł postępowania;
- w którym interesy osób go uprawiających reprezentowane są na zewnątrz przez istniejącą w jego ramach organizację, której głównym zadaniem jest podkreślanie doniosłości tego zawodu. [Kunczik, Zipfel, 2000: 83-84].

Granica oddzielająca profesję od zawodu jest płynna i niejednoznaczna. Na pewno czynnikami wyróżniającymi profesję jest ekspercka wiedza oraz odpowiedzialność wobec odpowiedniej klienteli. Profesja charakteryzuje się także prestiżem oraz jest względnie autonomiczna, co oznacza, że ma utrwalone mechanizmy autoregulacji i jest wolna od hierarchicznych struktur kontroli zewnętrznej [Kunczik, Zipfel, 2000: 84].

O trudnościach w zdefiniowaniu tych dwóch kategorii pisze także Jacek Sobczak w artykule *Dziennikarstwo - zawód, misja czy powołanie?*. Według niego problem w zdefiniowaniu zawodu pogłębia fakt, że oprócz zawodu egzystuje także pojęcie **wolnego zawodu**, które jest wysoce kontrowersyjne, ponieważ nie posiada ono legalnej definicji, inaczej definicji ustawowej. W umowach, które zawiera polski rząd z rządami innych państw, w sprawach unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku, stwierdza się, że: „wolny zawód obejmuje w szczególności samodzielnie wykonywaną działalność naukową, literacką, artystyczną, wychowawczą, lub oświatową, jak również samodzielnie wykonywaną działalność lekarzy, prawników, architektów oraz księgowych” [Sobczak, 2004: 11].

W literaturze podkreśla się, że cechą charakterystyczną wolnego zawodu jest fakt, iż wykonywany jest on osobiście, systematycznie oraz że stanowi zespół czynności o charakterze umysłowym (intelektualnym). Osoby, które wykonują wolny zawód muszą posiadać odpowiednie kwalifikacje, jak zauważa Sobczak, niekoniecznie muszą to być studia wyższe. Natomiast zawód ten ma stanowić podstawę ich utrzymania, a wykonywane przez nich czynności muszą być społecznie użyteczne czyli mają wypełniać misję społeczną oraz chronić wartości z zakresu interesu publicznego. Sobczak w swojej charakterystyce wolnego zawodu zwraca uwagę na kwestię, która wcześniej nie była poruszana, a więc na misję społeczną, jaką ma sprawować osoba go wykonująca [Sobczak, 2004: 11].

Na misję czy inaczej służbę społeczną dziennikarstwa zwrócił uwagę także Tadeusz Kupis, który sformułował **społeczną definicję zawodu dziennikarskiego**, zawierającą cztery charakterystyczne cechy. Po pierwsze jest to zawód **twórczy**, który wymaga samodzielności, poszerzania horyzontów myślowych, kreatywności oraz umiejętności łączenia różnych faktów. Codzienne życie dostarcza ogrom zdarzeń, z pośród których dziennikarz musi wybrać te, które jego zdaniem są najważniejsze dla obywatela. Po drugie mówi on, że zawód dziennikarza jest **polityczny** za sprawą możliwości selekcji treści i tematów przez redakcje i dziennikarzy. Stopień autonomii i niezależności pozostawiony redakcji, to podstawowy element polityki informacji, która prowadzona jest przez dysponenta medium. Wszystko to ma wpływ na kształtowanie się dziennikarskiej niezależności. Trzecia cecha mówi, że jest to zawód poddany działaniu **stałych napięć i sytuacji konfliktowych**. Dziennikarz nie wykonuje swojej pracy w jakimś abstrakcyjnym społeczeństwie, tylko kieruje ją do określonych grup obywateli, a to zawsze rodzi konflikty, nie tylko w samej redakcji czy środowisku dziennikarskim, ale przede wszystkim w otoczeniu zewnętrznym. Ostatnia cecha wyróżniona przez Kupisa mówi, że dziennikarstwo jest zawodem **otwartym**, czyli takim do którego inteligencja twórcza (muzycy, plastycy, literaci, pracownicy naukowci) może wejść nie legitymując się

dyplomem określonych studiów. Mówi on, że baza rekrutacyjna zwołu dziennikarskiego nie jest określona żadnymi wyznacznikami formalnymi w przeciwieństwie do większości zawodów inteligenckich [Jachimowski, 2006: 38-43].

Właśnie ten element, czyli brak ukończenia określonych studiów wyższych, a co za tym idzie brak barier wejścia do zawodu jest najczęściej używanym argumentem przez przeciwników określania dziennikarstwa jako profesji. W literaturze nie ustają dyskusje dotyczące tego, w jakiej mierze sukces zawodowy zależy od talentu, a w jakiej od wykształcenia i praktyki zawodowej. Stanisław Bortnowski w *Warsztatach dziennikarskich* stwierdza, że: „tego zawodu trzeba i nie trzeba się uczyć”. Zwraca uwagę na fakt, że w zawodzie tym bardzo ważna jest intuicja i talent, dlatego świetnymi dziennikarzami są absolwenci innych kierunków studiów od polonistyki zaczynając, poprzez socjologię, ekonomię, prawo na medycynie kończąc. Uważa on, że wszystkiego można się nauczyć czerpiąc wskazówki z pracy innych dziennikarzy, w związku z czym niekoniecznie trzeba ukończyć studia dziennikarskie [Bortnowski, 1999: 11].

W literaturze spotykamy się z dwoma przeciwstawnymi koncepcjami dotyczącymi pracy dziennikarzy czyli z **talentyzmem** i **formalizmem**. Pierwsza z nich zakłada, że nieważne są kwalifikacje zawodowe czy moralne, liczy się talent, jako cecha nieuchwytna, niemierzalna, którą albo się posiada albo nie. Występuje jednak wiele wątpliwości związanych z tą koncepcją, ponieważ prawo do oceny takiego talentu u danej osoby usurpują sobie redaktorzy naczelni oraz wydawcy. Problem polega na tym, że nie informują oni samych zainteresowanych, ani nikogo innego, jakimi kryteriami się kierują i czy kryteria takie w ogóle funkcjonują. Przeciwstawną koncepcją jest formalizm, który zakłada, że prawo do wykonywania zawodu dziennikarza ma przysługiwać osobą legitymującym się wyższym wykształceniem i zakończoną egzaminem aplikacją dziennikarską, jednak nie spotkała się ona z aprobatą samych środowisk dziennikarskich. [Sobczak, 2004: 18-19].

Kwestii talentyzmu poświęcił uwagę Andrzej Magdoń w książce *Reporter i jego warsztat*, w której pisze: „skrajny pogląd głosi, że dziennikarzem trzeba się urodzić”. Magdoń przytoczył nazwiska i krótkie notki biograficzne dziennikarzy, jego zdaniem **wyróżniających się piór**, na podstawie, których pokazał, co obecnie jest cenione u żurnalistów i w jaki sposób można odnieść sukces. Zwrócił on uwagę na to, że dobry dziennikarz musi wykazywać się ciekawością i znajomością świata oraz, że powinna towarzyszyć mu odwaga w zdobywaniu i przekazywaniu informacji. Ważne jest również doświadczenie życiowe, związane z pracą w innych zawodach. To cechy, które prowadziły do sukcesu nie tylko w czasach przełomu, ale są także cenione w okresie stabilizacji [Magdoń, 2000: 160-164].

O cechach i umiejętnościach, potencjalnego dziennikarza pisze także Teresa Sasińska-Klas w artykule *Dziennikarstwo - zawód czy wyzwanie?*. Autorka zaznacza, że osoba taka musi posiadać sprawność w pisaniu i mówieniu, że powinna być produktywna, a więc wykonywać więcej i lepiej niż jest to od niej wymagane oraz, że powinna być wytrwała w dążeniu do zdobycia informacji. Ponadto musi posiadać kontrolę nad stresem i presją związaną z terminowym wykonaniem pracy. Ważne jest też, aby była to osoba ciekawa świata, by wykazywała inicjatywę podjęcia trudnych tematów oraz aby posiadała umiejętności adaptacyjne. W pracy dziennikarza konieczna jest współpraca z innymi ludźmi, która wymaga godnego i uczciwego zachowania wobec tych osób, bez względu na to czy się zgadza z ich poglądami. Dziennikarz musi posiadać również ogólną wiedzę na temat faktów i aktualnych wydarzeń. Autorka podsumowując te cechy pisze, że: (...) „ponieważ media stają się coraz bardziej wpływowe, wręcz władcze, to profesjonalizm w zawodach medialnych staje się obowiązującą zasadą”. Jednak nie sposób nie zauważyć, że profesjonalizm w jej rozumieniu nie ma nic wspólnego z ukończeniem studiów wyższych, a już na pewno studiów dziennikarskich, przez pretendenta do tego zawodu [Sasińska-Klas, 1999: 356-357].

Daniel Hallin i Paolo Mancini pisząc o profesjonalizmie dziennikarzy, wskazują na kwestię **odrębnych norm zawodowych**. Wiąże się ona z tym, że przedstawiciele wolnych zawodów przyjmują określony styl życia oraz kodeksy etyczne, że określają bariery wejścia osobom spoza swojego grona oraz, że są świadomi własnej, odrębnej tożsamości. Jeżeli chodzi o dziennikarstwo to istnieje *Kodeks etyki dziennikarskiej* oraz występują ogólnie przyjęte standardy **wartości informacji**, które powinny być stosowane przez wszystkich dziennikarzy niezależnie od orientacji politycznej. Wyrazem profesjonalizacji dziennikarstwa jest również cecha związana z przekonaniem, że w wolnych zawodach obowiązuje **etyka służby publicznej**, a w dziennikarstwie służbie publicznej przywiązuje się szczególnie znaczenie [Sztot, 2009: 198-199].

Należy jednak zauważyć, że nawet w odniesieniu do powyższych wyznaczników kwalifikujących dziennikarstwo do profesji spotkać się można w literaturze z licznymi wątpliwościami, zwłaszcza dotyczącymi autonomii i odrębności zawodu, na którą Hallin i Mancini również zwrócili uwagę.

Zgodnie z ideą służby publicznej żurnalista przede wszystkim powinien mieć na uwadze dobrze pojęty interes społeczny, interes odbiorcy. Jednak interes ten często schodzi na drugi plan, co spowodowane jest zasadą **aktualności informacji**, ponieważ jeżeli dobrą i przynoszącą zysk informacją jest ta możliwie najświeższa, to bardzo trudne dla dziennikarza staje się staranne zaplanowanie przekazu informacji oparte na rzetelnym pogłębieniu wiadomości [Kunczik, Zipfel, 2000: 85].

Wątpliwa zdaje się także być kwestia związana z odrębnością i autonomią środowiska dziennikarskiego. Na otoczenie dziennikarzy składają się: odbiorcy niezorganizowani, którzy są słabi i mają niewielką możliwość oddziaływania oraz odbiorcy zorganizowani, którzy mają dużo większą siłę oddziaływania. Odbiorcy zorganizowani reprezentują interesy poszczególnych grup, mogą to być: partie polityczne, kościoły, związki zawodowe oraz różne stowarzyszenia. Działania dziennikarzy ciągle są kontrolowane przez te grupy, ponieważ nie chcą one niewygodnych dla siebie

informacji, a wręcz przeciwnie chcą realizować za pomocą mediów własne interesy, a media bardzo często uzależnione są finansowo od poszczególnych grup. (Kunczik i Zipfel 2000: 79-80) Ponadto występuje brak ustanowionych barier wejścia do zawodu. Dochodzi do tego jeszcze fakt, że dziennikarze nie są najczęściej autonomicznymi pracownikami. Zatrudniają ich powiązane ze światem biznesu i reklamy przedsiębiorstwa medialne.

Jacek Sobczak zwraca również uwagę na fakt, że dziennikarze w polskich warunkach nie posiadają własnej korporacji czyli samorządu, który pozwoliłby na kontrolowanie sposobu wykonywania pracy oraz przestrzeganie etycznych zasad mówiących o przystąpieniu i wykluczeniu z zawodu. Píše on także, że istnieje obecnie wiele stowarzyszeń dziennikarzy, pomiędzy którymi niejednokrotnie dochodzi do konfliktów. Sobczak podkreśla również, że stworzenie samorządu zawodowego nie może być dziennikarzom narzucone przez polityków, uczonych czy przez określone stowarzyszenia. Chęć jego założenia musi wypływać oddolnie, od nich samych [Sobczak, 2004: 22-23].

Wątpliwości, co do tego czy osiągnięcie przez dziennikarstwo pełnej profesjonalizacji jest w ogóle możliwe wyraża Tomasz Płonkowski. W książce *Amerykańska koncepcja społecznej odpowiedzialności dziennikarzy* pisze, że dziennikarstwo jako zawód nie spełnia podstawowych warunków stawianych profesji. Po pierwsze nie posiada ściśle określonych reguł postępowania, po drugie brak mu sprecyzowanej teoretycznej wiedzy, a po trzecie wejście do tego zawodu nie jest obwarowane żadnymi szczególnymi zasadami. Od dziennikarzy nie żąda się ukończenia określonego kierunku studiów, ani nawet zaliczenia określonej praktyki. Ponadto dziennikarstwo nie spełnia warunków stawianych klasycznemu pojęciu profesji, a więc w większości dziennikarze nie są własnymi pracodawcami [Płonkowski, 1995: 138].

Z odmiennymi poglądami czytelnik spotka się w książce Marka Chylińskiego i Stephana Russ-Mohla *Dziennikarstwo*. Autorzy uważają, że można dostrzec pozytywne symptomy zjawiska profesjonalizacji dziennikarzy,

przejawiające się w ustanawianiu ogólnie obowiązujących reguł, standardów, a co za tym idzie w pewnym ujednoczeniu działań. Amerykański dziennikarz i znawca mediów Donald Shaw mówi o błyskawicznym konsensusie osiąganym przez dziennikarzy przy ocenie niektórych faktów. Autorzy zwracają również uwagę na to, że zawód wykonywany przez żurnalistów w ostatnich latach coraz bardziej podlega specjalizacji co także wiąże się z jego profesjonalizacją. Obecnie można spotkać się np. z dziennikarstwem ekonomicznym, sportowym lub muzycznym [Chyliński, Russ-Mohl, 2007: 47-48].

Wilbur Schramm uważa, że dziennikarstwo spełnia jedynie te warunki bycia profesją, które związane są ze swoistą misją czy inaczej służbą wobec społeczeństwa. Po pierwsze służy ono publicznej potrzebie bycia poinformowanym, a po drugie dziennikarze są w pewnym stosunku wzajemnego zaufania z własnymi źródłami informacji oraz czytelnikami [Płonkowski, 1995: 138].

Zakończenie

Podsumowując rozważania dotyczące zakwalifikowania dziennikarstwa do grupy zawodów określanych jako profesja, trafne wydają się być spostrzeżenia Jacka Sobczaka, który twierdzi, że dziennikarstwo często uważane jest za wolny zawód pretendujący do roli zaufania społecznego jednak w chwili obecnej roli tej nie spełnia. Jest to wynikiem dwóch kwestii. Po pierwsze dziennikarze nie posiadają i w większości nie chcą posiadać samorządu zawodowego, a po drugie ani nieistniejący samorząd, ani sami dziennikarze nie starają się o możliwość decydowania o tym, kto może wykonywać ten zawód oraz w jaki sposób powinno się to kontrolować. [Sobczak, 2004: 23].

W przytoczonej już książce *Dziennikarstwo* autorzy stwierdzają, że: „W obliczu rosnącej konkurencji między różnymi mediami dziennikarstwo w ostatnich dziesięcioleciach sprofesjonalizowało się, choć nie można go

zaliczyć do zawodów w ścisłym tego słowa znaczeniu” [Chyliński, Russ-Mohl, 2007: 47].

Nie ulega wątpliwości, że dziennikarstwo posiada wiele cech będących wyznacznikami profesji, ale jest także szereg tych, które wymagają głębokiej reformy. Brak wymogu odpowiedniego wykształcenia, brak barier wejścia do zawodu, brak samorządu zawodowego to kwestie, które oddalają zakwalifikowanie dziennikarstwa podobnie jak medycyny czy prawa do grupy wolnych zawodów.

Dziennikarstwo można określić jedynie jako zawód noszący znamiona profesji, jako zawód pretendujący do bycia profesją. Tomasz Płonkowski pisze, że powinno się go określać mianem **niepełnej profesjonalizacji**, gdzie szczególną rolę w dążeniach do uznania go jako profesji powinna odgrywać koncepcja **społecznej odpowiedzialności dziennikarzy**. Wzór odpowiedzialnego dziennikarstwa zaszczerpiany powinien być w absolwentach przez uczelnie wyższe oraz czerpany od poprzedników. Uważa on, że próby profesjonalizacji dziennikarstwa służą jednocześnie zwiększeniu poczucia misji czy służby społecznej, jaka spoczywa na żurnalistach [Płonkowski, 1995: 140].

Summary

An article Journalism – an occupation or profession shows the polemic about the problem whether to qualify journalism as profession. Author points the reasons for and against treating journalism as the profession. The author is especially focuses on the role and social mission associated with journalists. The first parts of the article concern the range of definitions of journalism as well as the areas and phases of its development. The following parts define the terms of occupation and profession and are the attempt to qualify journalism to one of those categories. Basing on the analysis of the literature, author claims that journalism do not fulfill the criteria to be qualified as profession. Author analyses the matter in order to show the society and the

journalists environment, what actions should be undertaken to make the rank of journalism higher and make it more professional.

Literatura

- [1] Bortnowski, S. 1999. *Warsztaty dziennikarskie*, Warszawa.
- [2] Chyliński, M., Russ-Mohl, S. 2007. *Dziennikarstwo*, Warszawa.
- [3] Jachimowski, M. 2006. *Cechy zawodu dziennikarskiego i jego wyznaczniki strukturalne*, w: *Współczesny dziennikarz i nadawca*, red. M. Gieruła, Sosnowiec.
- [4] Kunczik, M., Zipfel, A. 2000. *Wprowadzenie do nauki o dziennikarstwie i komunikowaniu*, Warszawa.
- [5] Magdoń, A. 2000. *Reporter i jego warsztat*, Kraków.
- [6] Maślanka, J. 1976. *Encyklopedia wiedzy o prasie*, Wrocław.
- [7] Michalczyk, S. 2006. *Dziennikarstwo jako przedmiot refleksji naukowej*, w: *Współczesny dziennikarz i nadawca*, red. M. Gieruła, Sosnowiec.
- [8] Mocek, S. 2006. *Dziennikarze po komunizmie: elita mediów w świetle badań społecznych*, Warszawa.
- [9] Płonkowski, T. 1995. *A amerykańska koncepcja społecznej odpowiedzialności dziennikarzy*, Warszawa.
- [10] Sasińska-Klas, T. 1999. *Dziennikarstwo- zawód czy wyzwanie*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, Kraków.
- [11] Smid, W. 2010. *Leksykon komunikacji medialnej*, Kraków.
- [12] Sobczak, J. 2004. *Dziennikarstwo- zawód, misja czy powołanie?*, w: *Media i dziennikarstwo na przełomie stuleci- wybrane zagadnienia*, red. W. Cisak, Poznań.
- [13] Szot, L. 2009. *Profesjonalizm dziennikarzy w Polsce*, w: *Współczesne media- status, aksjologia, funkcjonowanie*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, t. I, Lublin.